

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу

Боловацької Юлії Ігорівни

на тему: «Особистісно орієнтоване виховання студентів у культурно-дозвіллевій діяльності вищого педагогічного навчального закладу», поданої на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.07 – теорія та методика виховання

Обрана Юлією Ігорівною тема дисертаційного дослідження «Особистісно орієнтоване виховання студентів у культурно-дозвіллевій діяльності вищого педагогічного навчального закладу» **важлива і актуальна** з кількох міркувань. **По-перше**, «вчителі наділені владою про яку прем'єр міністри можуть тільки мріяти» (У.Черчілль), бо їм, шляхом виховання, належить проектувати перспективу розвитку суспільства на цілі покоління. **По-друге**, глобальна криза моральних цінностей вимагає від вищих навчальних закладів і педагогічної науки розробки методик і технології не тільки передачі знань, умінь і навичок майбутніх фахівців, а й впровадження компетентнісного підходу, при якому забезпечується формування особистісних якостей людини, що у значній мірі можна реалізувати у культурно-дозвіллевій діяльності. **По-третє**, не авторитарна, гуманістична педагогіка сьогодення, передбачає співробітництво учасників навчально-виховного процесу у досягненні спільних цілей на засадах поваги до особистості, визнання її неповторної самобутності, створення умов для всебічного, гармонійного розвитку, що впливає з особистісного-орієнтованого виховання.

На наше глибоке переконання, у теорії і методиці виховання слід дотримуватись закону В.Оккама «не слід робити засобом більшого те, що може бути зроблене засобом меншого» і **принципу оптимальності**, який передбачає вирішення педагогічної проблеми, розв'язання суперечностей за допомогою зрозумілого, доступного, негроміздкого, легкого в оперуванні способу. Такий спосіб наводиться у дисертації Юлії Ігорівни Боловацької.

Класика педагогічного дослідження, як способу пізнання специфічної реальності у якій взаємодіють наставники і вихованці, передбачає відповідь на **три прості запитання**: «Що формуємо? Як формуємо? Наскільки наше «Як» ефективне?» На ці важливі запитання ми знаходимо відповіді у дисертації Ю. І. Боловацької.

Як позитив відзначимо, що авторка дисертаційної праці **аналізує предмет дослідження на міждисциплінарному рівні** послуговуючись надбаннями різних наук і галузей знання: філософії, психології, педагогіки, культурології, менеджменту, лідерології тощо. Усе це дозволяє Юлії Ігорівні ретельно і з високою долею ймовірності визначити стан розробленості педагогічної проблеми щодо особистісно орієнтованого виховання студентів у культурно-дозвіллевій діяльності вищого педагогічного навчального закладу.

Заслугове на схвалення **сформульована стратегія дослідження**, де чітко і коректно визначені об'єкт, предмет, мета, завдання, що логічно узгоджуються з темою дисертації та її загальними висновками.

Рукопис дисертації, автореферат, фахові публікації свідчать про **достатнє володіння здобувачкою понятійно-категоріальним апаратом**, що є однією із важливих передумов наукової творчості, бо не видається можливим «робити» науку, якщо учений, дослідник не оволодів традицією, якщо не визначився із вихідною концептуальною схемою, методологічними підходами, у системі координат яких предмети і явища педагогічної реальності пояснюються інтелектуальними конструктами із чітко визначеним змістом і смислом, що, власне, достатньо успішно здійснює Юлія Ігорівна Боловацька.

Не викликає сумнівів **наукова новизна одержаних Юлією Ігорівною результатів**:

- визначення сутності поняття «культурно-дозвіллева діяльність студентів вищого педагогічного навчального закладу», що трактується як комплекс взаємопов'язаних педагогічних методик і технологій, які забезпечують альтернативність у задоволенні інтересів майбутніх учителів на основі диференціації та індивідуалізації процесу виховання, розвиток креативних здібностей, організаторських та комунікативних якостей,

умінь працювати в команді, реалізацію духовно-культурного потенціалу студентів у вільний від навчання час;

- розроблена методика особистісно орієнтованого виховання студентів у культурно-дозвіллевій діяльності вищого педагогічного навчального закладу, що включає залученість студентів до проведення культурно-дозвіллевих заходів, різних за формою і змістом, спираючись на авторську технологію їхнього конструювання.

На особливу увагу заслуговує реалізований у рамках дисертаційного дослідження **молодіжний проект «Школа культурного дозвілля студентської молоді»** та **авторська технологія конструювання культурно-дозвіллевих заходів**, що можуть використовуватись суб'єктами виховання не тільки у педагогічних вищих навчальних закладах. Досить вдалим є узагальнення Юлією Ігорівною компонентів та функцій культурно-дозвіллевої діяльності (с. 50-52).

Вартісними на наш погляд є розроблені Боловацькою Юлією Ігорівною **критерії й відповідні показники особистісного розвитку** (когнітивний, емоційно-ціннісний, креативно-діяльнісний, командно-рольовий).

З метою перевірки ефективності методики особистісно орієнтованого виховання студентів у культурно-дозвіллевій діяльності вищого педагогічного навчального закладу дисертанткою був проведений педагогічний експеримент. Його організація відповідає вимогам. Для об'єктивного оцінювання рівня особистісного розвитку майбутніх учителів у культурно-дозвіллевій діяльності Ю. І. Боловацькою розроблено і дібрано **валідний діагностичний інструментарій** (визначення спрямованості особистості – орієнтаційна анкета Б. Басса; діагностика особистісної креативності (Є. Тунік); діагностика комунікативних та організаторських схильностей (КОС-2); авторська анкета «Самооцінка особистісного розвитку майбутніх учителів у культурно-дозвіллевій діяльності»; експертна оцінка тощо), що дозволяє виявити рівень сформованості, як окремих складових особистісного розвитку, так і рівень цього інтегративного психологічного утворення у цілому. Уміле комбінування ряду методик забезпечило автору дисертації високу вірогідність отриманих результатів.

Переконливий список джерел та літератури, що нараховує 320 найменувань, у тому числі іноземною мовою, свідчить про володіння Юлією Ігорівною найновішими науковими досягненнями у межах обраної теми.

Додатки містять матеріали, котрі доповнюють уявлення про практичне значення проведеного дослідження.

Таким чином, всі наведені факти вказують на те, що автору дисертаційної роботи **вдалося в повній мірі досягти поставленої мети і розв'язати сформульовані завдання.**

Оцінюючи загалом позитивно хід та результати дослідження Юлії Ігорівни Боловацької, вважаємо за необхідне звернути увагу на деякі зауваження і побажання:

1. Перший розділ дисертаційної роботи перевантажений великою кількістю визначень цілої низки понять (виховання, особистість, індивідуальність, культура дозвілля, особистісний підхід, партнерська взаємодія, суб'єкт-суб'єктний підхід і т.д.), що утруднює сприйняття провідної ідеї.

2. При обґрунтуванні креативно-діяльнісного компоненту особистісного розвитку учителя варто було б розмежувати поняття «креативність» і «творчість» підкресливши, що творчість – є діяльністю спрямованою на створення нової якості, що має важливе соціальне значення, а креативність – це людська здатність, якість особистості. Можлива інша дефініція чи інтерпретація.

3. У дисертації виділяється командно-рольовий критерій, але не згадується теорія рольової імітації Ральфа Лінтона, Джорджа Міда, Роберта Мертона, Толкотта Парсонса, у якій пояснюється, що «розвиток особистості протікає інтенсивно тоді, коли людина стає здатною до рольової імітації; кожна нова роль робить свій внесок у розвиток». Від цього робота тільки б виграла.

4. Дисертантка виділяє командно-рольовий критерій особистісного розвитку і майже не наголошує на лідерській ролі педагога, адже лідери це ті, хто є носіями найвищих індексів у сфері обраної діяльності, здатні до творчості (продукування нової якості), а учні, студенти виступають у ролі послідовників лідера, наслідуючи відповідні взірці поведінки.

